

30 apr 1898 Eerste uitvoering van *Ik ben in eenzaamheid niet meer alleen* (RC 41), *Écoutez la chanson bien douce* (RC 40), *Die Liebende schreibt* (RC 20), *Hinüber wall' ich* (RC 37), *Lied der Spinnerin* (RC 42), *Ave Maria* (RC 23) en *Canticum* "O Jesu ego amo te" (RC 29) door Aaltje Noordewier-Reddingius met begeleiding van Anton Tierie tijdens een soiree in de Kleine Zaal van het Concertgebouw te Amsterdam, waarbij Josephine Royaards-Spoor gedichten van Willem Kloos, H.J. Boeken, Bredero en Vondel voordraagt.

Het Nieuws van den Dag (Dan. de Lange), 1 mei 1898:

Over de beteekenis van de dichtwerken mag ik, als musicus, het zwijgen bewaren; trouwens er kwamen onder de voorgedragen geen voor over wier meer of minder sympathiewekkende eigenschappen men niet reeds een geruimen tijd een gevoelen heeft hooren uitspreken. Men mag daarom m.i. gerust het zwaartepunt van dezen avond zoeken in het muzikale gedeelte. De compositiën van Diepenbrock toch zijn zoo goed als geheel en al onbekend. Wel is de mis voor mannenstemmen en orgel in druk verschenen, wel zijn de *Reijen* voor v.d. Vondel's *Gysbrecht van Aemstel* Woensdag II. uitgevoerd, wel werd ook het *Stabat mater* ten gehooore gebracht, maar zelfs deze werken zijn daardoor nog niet als bekend te beschouwen. En van de liederen voor een stem zijn, met uitzondering van een paar uit vroeger tijden, geen in druk verschenen en ook niet in 't openbaar ten gehooore gebracht. Men kan dus zeggen, dat wij in Diepenbrock een nieuwe verschijning mogen begroeten. Maar niet alleen omdat zijne werken nog weinig bekend zijn, moet men Diepenbrock een nieuwe verschijning noemen; neen, ook de wijze, waarop hij der tonen kunst beoefent, mag men als op zichzelf staande beschouwen. Wij hebben dus met een nieuwe verschijning, in den absoluten zin van het woord, te doen.

Algemeen Handelsblad (v.M. [= S. van Milligen]), 1 mei 1898:

Het heeft eenigszins mijne verwondering gewekt dat de heer Diepenbrock zich slechts tot één Nederlandsch gedicht heeft aangetrokken gevoeld, temeer nu op dezen avond zulk een warm pleidooi voor de taal onzer jonge dichters werd gehouden. — Hoewel in de muziek van het eerste sonnet: *Ik ben in eenzaamheid niet meer alleen* voor mij sommige gedeelten duister zijn gebleven, heb ik hierin toch de schoonheid van de muziek gevoeld, veel meer dan in de *Écoutez la chanson bien douce* (waarin ik mij ook niet altijd met de prosodie kon vereenigen). — Wat ik hier vermeld, zijn niet anders dan eerste indrukken. Vóór ik dus eene opinie uitspreek, is het noodig deze werken nader te leeren kennen. — Ik heb trouwens van de muziek van Diepenbrock, die ik vroeger leerde kennen, bij het doorlezen soms een heel anderen indruk gekregen dan bij het hooren. — Doch van de beide geestelijke liederen die tot slot werden gezongen, heb ik zeer genoten en het wilde mij voorkomen dat de componist hierin eigenlijk het meest zichzelf was. — De wijze waarop mevr. Noordewier-Reddingius de verschillende liederen gezongen heeft, vond ik zoo schoon en gaf zoozeer getuigenis van diep doordringen in de bedoelingen van den componist, dat hij – dunkt mij – zich geen betere vertolkster had kunnen wenschen. En de begeleider, de heer Tierie, heeft met zooveel artistieke liefde en zooveel talent de klavierpartij vervuld, dat de componist ook hem zeer dankbaar zal zijn. — Een opmerking moet ik hier echter maken. — Her was ongetwijfeld de bedoeling dat de klavierpartij voortdurend in een mystiek halfduister bleef, doch tegenover de volle en glanzende stem van de zangeres ware wat meer toonontwikkeling hier en daar niet ongewenscht geweest. — Dan zouden wij van sommige zangen misschien ook dadelijk een duidelijker beeld hebben verkregen. — Ik denk hierbij altijd aan de directie en het spel van Hans von Bülow, die door zijn wijze van dirigeren en spelen er voor zorgde dat geen enkel artistiek detail voor den hoorder verloren ging. — Hoe het zij, spoedig hoop ik in de

gelegenheid gesteld te worden deze nieuwe werken van den zoo veelzijdig begaafden componist nader te leeren kennen, om er dan uitvoeriger op terug te komen.

De Telegraaf (J. Brugman), 1 mei 1898:

Mevrouw Noordewier-Reddingius zong liederen van dr. Alph. Diepenbrock. De heer Tierie begeleidde haar met veel expressie en dat mevr. Noordewier ze goed in den toon zong mag men daarom als vaststaand aannemen, aangezien de componist, naar ik meen, mevr. N. zijne intentiën had doen kennen. — Dr. Diepenbrock behoort ongetwijfeld tot een onzer meest begaafde stadgenooten. Zelfs als deze man minder juiste en minder aangename aanmerkingen maakt, is objectiviteit de eenige voorwaarde om hem in het bestraffend artikel zelf nog als een grootmeester in de taal te begroeten. — Dat hij ook als componist een meester is die respect afdwingt, heeft hij herhaaldelijk bewezen; en dat hij noch de gave der melodie, noch die der kennis en routine mist, daarvoor behoeft men slechts eenmaal zijn *Vijftiende-eeuwsch bruyloftsliedje* [sic] te hebben gehoord. Of deze hoogst bekwame en geleerde man zich misschien niet te veel laat leiden door beginselen om toch vooral modern te zijn, ziedaar een vraag, die ik niet vermag op te lossen. De beide liederen, sonnet *Ik ben in eenzaamheid niet meer alleen* en *Écoutez la chanson bien douce*, die ik hoorde, konden mij voor het oogenblik slechts eerbied afdwingen voor de meesterschap waarmede de componist stemmingen weet weer te geven; het accompagnement, welk woord hier zijn oorspronkelijke beteekenis geheel inboet, schijnt mij nog gewichtiger dan de zang, — Men kan Diepenbrock echter in beide liederen de eer niet onthouden, dat hij oorspronkelijk is. Voelt de doctor zóó als hij schrijft, dan schijnt Diepenbrock mij een dier merkwaardige persoonlijkheden, aan wien de naam van genie mag worden gegeven. — Dat ik voor mij van deze compositie weinig heb genoten, vindt wellicht daarin een verklaring, dat het genie in den regel slechts wordt begrepen door enkele geniale tijdgenooten en eerst veel later erkent men meer algemeen zijn groote beteekenis. Of die tijd voor dr. Diepenbrock zal aanbreken? Wie vermag het te voorzeggan!

2 dec 1898 Aaltje Noordewier-Reddingius zingt op een liederenavond in de Kleine Zaal van het Concertgebouw te Amsterdam met pianobegeleiding van Anton Tierie acht liederen van Diepenbrock: *Ik ben in eenzaamheid niet meer alleen* (RC 41), *Écoutez la chanson bien douce* (RC 40), *Clair de lune* (RC 43, eerste uitvoering), *Romance = Lied der Spinnerin* (RC 42), *Die Liebende schreibt* (RC 20), *Hinüber wall' ich* (RC 37), *Ave Maria* (RC 23) en *Canticum* "O Jesu ego amo te" (RC 29). De eerste helft van het programma bestaat uit twee liederen van Wagner (*Ode* en *Attente*), *Clair de lune* van Fauré, *Les roses* en *En gondole* van Henriette Coclet benevens twee *Méodies bretonnes* ("Ma douce Annette" en "Disons le chapelet"), geharmoniseerd door L.-A. Bourgault-Ducoudray.

Het Nieuws van den Dag (Daniël de Lange), 3 december 1898:

De Diepenbrock-liederen — het waren een achttal — maakten, evenals ten vorigen jare, een grooten indruk. Onder die acht traden de volgende op den voorgrond: *Écoutez la chanson bien douce*, *Romance*, *Die Liebende schreibt*, *Ave Maria* en *Canticum St. Fr. Xaverii*. — Waarom Diepenbrock in het eerste der vier genoemde een couplet niet heeft gecomponeerd, blijft mij raadselachtig. — In al deze liederen wordt men in 't bijzonder getroffen door de uiterst zangrijke en poëzievolle poliphonie. De stemmen wandelen naast elkaar, kruisen elkaar in een vloed van rijke melodieën, vol diep gevoel. In deze muziek is iets van de gewaarwordingen te bespeuren, die men ondervindt, wanneer men zich te midden der natuur bevindt. Zoo buiten wandelende

hoort men allerlei geluiden, het zingen der vogelen, het ruischen van den wind in het gebladerte, het kabbelen van een beekje of van een stroom. Die verschillende geluiden hebben met elkaar niets te maken, zij schijnen vreemd tegenover elkaar te staan, en toch – zij alle tezamen vormen het klinkende element der natuur, zij maken voor het oor de natuur tot iets levends. In de liederen van Diepenbrock vindt men eveneens allerlei geluiden; bijna zou men geneigd zijn, elk dier geluiden als op zichzelf staande te beschouwen, en toch omhullen zij den hoorende met een atmosfeer van wel-lust en wel-luid, die, naar mijne meening, het bewijs levert, dat de componist iets zeer waars uitdrukt. — Met verlangen zie ik een grooter werk van dezen componist uit den tegenwoordige tijd tegemoet.

Algemeen Handelsblad (v.M. [= S. van Milligen]), 3 december 1898:

Na de pauze werden de acht zangen van Diepenbrock, – reeds een vorig jaar ten gehooore gebracht – door mevr. Noordewier en den heer Tierie voordragen. — De voordracht scheen mij thans veel rijper en expressiever toe en van de compositiën heb ik nu veel grooter indruk ontvangen. — Uit een rijk gemoed en een rijken geest zijn deze zangen ontsproten. Hoe schitterend doorstond o.a. Diepenbrock's uitbeelding van *Clair de lune* van Paul Verlaine, de vergelijking met die van Fauré, en hoe trof overal de diep muzikale gedachte in den zang neergelegd en het psychologisch beeld dat de klavierpartij overal gaf. — Het zijn liederen die men zou willen hooren en nog eens hooren om er steeds meer in door te dringen. — Mochten zij later in druk verschijnen, dan hoop ik het genoeg te hebben op allerlei schoone momenten te wijzen. — Ik wil mij thans alleen tot den algemeen ontvangen indruk bepalen en zeggen dat deze liederen, zoo oorspronkelijk gedacht, zoo diep gevoeld en zoo meesterlijk bewerkt, getuigen van gaven die voor de toekomst kunnen zijn de belofte van een meester, geroepen en uitverkoren om nieuwe wegen te bewandelen en aan te wijzen. — Het zou ondankbaar zijn den heer Tierie niet te gedenken, die alle zangen zoo voortreffelijk, zoo muzikaal begeleidde en die van de werken van Diepenbrock een bijzondere studie heeft gemaakt. — Het was een buitengewoon interessante avond.

De Telegraaf (Joh. Brugman), 3 december 1898:

Wat Diepenbrock's kunst aangaat, dan behoef ik daar niet meer over te spreken na hetgeen ik reeds in April j.l. daaromtrent opmerkte toen mevr. Reddingius terzelfder plaatse ook eenige liederen van dezen modernen meester ten gehooore bracht, waarvan ik er twee, *Romance* en *Die Liebende schreibt* hoorde. — Ook in de andere, nu ten gehooore gebrachte, toont Diepenbrock zich een hoogst begaafd man met veel studie achter den rug. Maar overal voert het chromatisch geslacht den hoofdtoon, waardoor, ondanks het verschil van stemming, alle liederen een zekeren familietrek gemeen hebben, die mij toch niet aantrekt, doch bij het zooveel achtereen hooren aan monotonie doet denken. [...] De heer Tierie kweet zich met veel toewijding van zijn taak en deed als een echt charmeur de instrumentale illustratie tot haar recht komen, terwijl hij, hoewel voor een grooten Steinway-vleugel gezeten, nimmer de zoo noodige zelfbeperking uit het oog verloor.

Weekblad voor Muziek (J.H. Garms Jr.), 10 december 1898:

Op 2 December woonde ik een “Soiree musicale” in het Concertgebouw bij, gegeven door mevrouw Noordewier-Reddingius en den heer Ant. Tierie. De hoofdzaak der voordrachten was een liederental van onzen stadgenoot A. Diepenbrock. Hoewel dezelfde liederen in het vorige seizoen ook door mevrouw Noordewier gezongen werden, was het toch een groot genot ze nog eens te hooren en de goede meening die men er van kon hebben, is door deze tweede uitvoering zeker niet verminderd. Deze liederen kenmerken zich door voornaamheid van stijl en fijne bewerking en getuigen van

buitengewone scheppingsgave. Vooral valt de zelfstandigheid op waarmede deze komponist zich weet te uiten en de mooie doorwerking der begeleidingen, welke grootendeels polyphoon behandeld zijn. Mevrouw Noordewier liet zich wel verontschuldigen wegens een kleine ongesteldheid, maar ik heb haar toch nooit zoo mooi hooren zingen als juist op dezen avond. Dat komt grootendeels ook daarom dat deze zangeres in voordracht en opvatting zeer veel is vooruitgegaan, men voelde uit de voordrachten duidelijk dat zij in deze opzichten in den laatsten tijd moet gestudeerd hebben. Buiten de liederen van Diepenbrock zong mevrouw Noordewier nog liederen van: Wagner, G. Fauré, H. Coclet en twee zeer mooie *Méodies Bretonnes*. De begeleiding van den heer Tierie was zeer mooi en artistiek, zooals wij van hem gewend zijn, waaraan te danken was dat de samenwerking niets te wenschen overliet en wij een innig verbonden geheel te hooren kregen. — Alles in alles een avond dus van veel kunstgenot.

De Kroniek (A.v.Br.[eull = J.C. Hol]), 10 december 1898:

DIEPENBROCK'S LIEDEREN

Allez, rien n'est meilleur à l'âme Que de faire une âme moins triste!

Verlaine.

Da wir zusammen waren, Da sang die Nachtigall.

Brentano.

We zijn niet gewoon een zaak te beschouwen als iets dat is, als ding-op-zich-zelf. We zijn maar al te geneigd te zien naar het nut en wel het meest-dadelijke – niet het te-verafzijnde dat identiek is met het wezen zelf – dat zij ons kan verschaffen, en brengen haar zoo terug tot een verhouding, behoorlijk in cijfers uitgedrukt, in cijfers, waaraan ieder houvast heeft. — En zoo het gefingeerde de plaats gevende van het reële, altijd in de stellige overtuiging juist het omgekeerde te doen, zijn we er onder andere toegekomen het kostbaarste wat de menschheid bezit, een geheele litteratuur, de eenige die den geheelen mensch in beeld heeft gebracht, als ballast te beschouwen, die we alleen uit valsche schaamte nog niet over boord hebben gegooid. — Want dat de désappreciatie der voortbrengselen van Grieksche kunst openlijker wordt verkondigd, is een teeken van waarheidsliefde dat reeds eerder is te verwachten geweest. De wijze waarop een der weinige onschatbare boeken die wij bezitten wordt gebruikt om de van buiten geleerde werkwoord-vormen in praktijk te leeren brengen, en het vervolgens, door deze weinig amusante bezigheid als “parasangen-boek” berucht geworden, op zolder te leggen of te verkwanselen, is geheel in overeenstemming met de boven gesignaleerde levens-beschouwing. — De beminnelijke verteller en scherpzinnige menschenkenner Xenophon heeft het verhaal te boek gesteld van den moeilijken tocht dien hij met zijn niet altijd even erkentelijke landslieden door Klein-Azië had gemaakt. Dit heeft hij gedaan met een volmaakt eenvoud die zijn boekje doet bevatten het principe van stijl, waartoe ieder, die zich een stijl wil verwerven die de charme der leesbaarheid bezit, als tot de zuiverste bron zal moeten terugkeeren. — De natuurlijkheid waarmee hij het gebeurde heeft verteld precies zooals het gebeurd is – alleen die nooit een pen ter hand nam kan het voor kunst-loos houden— maakt dit meester-werkje, wat taal betreft, tot een der gemakkelijkst verstaanbare, en wij, bij ons onderwijs, we zien alleen het oppervlakkig nut dat het hierdoor kan opleveren, en nadat eenige bladzijden met moeite zijn doorworsteld, wordt het aan den niet onverklaarbaren afkeer der studeerende jongelingschap prijs gegeven: want moeilijker schrijvers wachten, wier moeilijkheid wel eens daarin kon bestaan dat men zich met het meer eenvoudige slechts schijnbaar had vertrouwd gemaakt. — De wijze waarop de liederen van Diepenbrock zijn ontvangen, – de in zeker opzicht verheugende, maar als geheel toch te geringe belangstelling van het publiek, in verband met het niet-begrijpen waarvan de pers weer zulke evidente bewijzen heeft geleverd – hebben de boven aangeroerde kwestie, waar het nieuwtje eigenlijk al weer af is, opnieuw in onze gedachten gevoerd, en niet zonder de lijnen die haar

omgrenzen te hebben verscherpt. — Want het groote verwijt dat den componist kan worden gedaan, dat instinktmatig door het publiek wordt gevoeld en waarom het zijn werk min of meer repudiëert, is dat hij geen rekening houdt met dat publiek, dat hij het waagt niet te zijn van dezen tijd. En evenals iemand door een nonchalante behandeling meer wordt gegriefd naar hij aan meer *égards* is gewend, zoo is het publiek in dit opzicht thans minder vergevensgezind dan ooit. — Diepenbrock waagt het te geven een *Ding-an-sich*, te geven dat wat is, dat is muziek, zonder meer: *melodie*. Maar wij willen dat niet; wij hebben geen tijd ervoor, want het eischt verdiepte aanschouwing en die komt eerst na een poos van stilte en rust; wij hebben ook geen lust in iets dat alleen maar is, wij zijn er zelf, dat is genoeg; wil iemand met geweld over iets anders praten, laat hem dan vertellen hoe de verhoudingen ervan zijn tot ons en de dingen om ons, dan zullen we luisteren en het onthouden, van buiten leeren desnoods; maar er ons geheel buiten te laten, wel foei! ... — Deze liederen zijn ontstaan door de bewust-wording der muziek, die de dichter, om haar niet te doen ontvlieden, deed insluimeren; die muziek, die zich bij het zeggen van verzen soms gestoord voelt en zich onrustig omwerpt in haar slaap. (Men herinnere zich het te veel zang-intoneeren en te eenvormig accentueeren, dat maatstrepen zou willen doen trekken, soms bij het reciteeren van mevr. Royaards op te merken: het gewaad van de slapende ons getoond, zonder dat het lichaam het vult met gratie en volheid van lijnen.) En hij, die haar wekte, hij ving haar in zijn ziel die hij geheel naar haar had toegewend, angstig haar indrinkend, dat er niets zou vervlieten. En zoo is ze geworden zijn eigene, zoo als ze was en hij slechts met uiterste wils-inspanning haar concipieerde; zoo kan ze gezien worden door anderen, die met hetzelfde hevig-begeeren naar haar verlangen, en dan rustig wachten hare komst, als hij haar zenden zal, die niet voor zich alleen haar overmeesterde. Wel geheel anders is het werk van hem, die zich geen muziek meer denken kan zonder commentaar, wiens blik half binnenwaarts is gericht, waar hij zoeken moet wat hij zeggen zal, maar wiens andere oog zich onafgebroken wendt naar den hoorder, of die wel begrijpen zal en verstaan, altijd bereid tot een terechtwijzend gebaar, altijd voeling houdend met zijn omgeving en de dingen om hem. — En die omgeving, is zij niet rijk genoeg om hem te vergoeden wat hij aan inspiratie verloor, wat aan *muziek* door hem onopgemerkt werd verspild? Geeft zij hem niet die kostelijke gemeenplaatsen, die aardige wendinkjes, die juist het contact met den oppervlakkigen hoorder zoo versterken, die hem succes verschaffen ook bij het publiek dat den draad juist kwijt was? — Te weinigen hebben dezen avond bijgewoond, te weinigen niet ter wille der liederen, maar ter wille van zich-zelf. Want er moeten er meer zijn, die genoeg vertrouwd zijn met Verlaine's geluid, om er gelukkig door te zijn dit in zich op te nemen nu het geheel klank is geworden. En zoo ze zich vreemd voelden aan muziek, dan was dit de gelegenheid geweest den eersten moeilijken stap tot toenadering te doen, gesteund door hun meer ontwikkelde affiniteit voor poëzie; want de grenzen zijn hier schier verdwenen, al moet men ook leeren hooren, zoo goed als lezen. — En zij, die er geweest zijn, het zijn niet allen stompzinnigen, die de enkele oogenblikken rust liever met piano-gerammel wilden aangevuld, om het gevoel dat zij daar niet thuis hoorden tot zwijgen te brengen; er zullen er zijn, die gevoeld hebben de climax van dezen avond, hoe Henriette Coclet veel liefs had te zeggen, maar ons toch telkens even liet tuimelen, terug in de koude buitenwereld, door de accensorische draaitjes, die ze zoo lief had bedacht, als het eigenlijke haar was ontglipt, – hoe alles voor de pauze zoo'n zelfde smaakje had (het eerste liedje uit Bretagne alleen niet), dat op den duur toch den hoor-lust niet vermeerderde, – hoe toen met het *Sonnet* van Thijm een zekere hand ons greep, die ons niet zou los laten, zoo nu eens en dan eens ons weer oprapend, maar die in een geweldige stuwung ons meevoerde, tot het ons bang werd hoe dat einden zou, of dat zou kunnen, die lucht-vaart in zóó teer voertuig, en toen ... “solum quia Rex meus es”, we waren te hoog, zie we zouden neer storten, we voelden de beklemming reeds, we kónden niet verder – en toch “Et solum quia Deus es!” omhoog nog, tot we glorieuselijk zien uitstralen den glans der bevrediging, dien wij met vaste hand waren toegevoerd. — Er zullen er zijn die dit hebben gevoeld, maar dat het de meerderheid is, mogen we niet hopen. Dat men zich niet verdrong nu mevr. Noordewier voor de tweede maal in deze liederen was te hooren, dat in een serieuze krant dat piano-gerammel-voorstel was te vinden, het zijn immers al te duidelijke teekenen van het tegendeel. — Dit kan aanleiding

geven tot oogenblikkelijke ergernis; bij rustiger nadenken zal men inzien dat het onvermijdelijk volgt uit de richting waarin onze beschaving drijft, bovenal uit de wijze waarop de hedendaagsche muziek in die richting meer voorgaat dan volgt. — Wie steeds wordt geduwd zal uit zich zelf niet meer voortloopen; wie gewoonlijk bij het hooren van nieuwe muziek te doen heeft met een componist, die al het mogelijke doet om den hoorder te bemachtigen en omver te werpen, en dan met alle ten dienste staande middelen te demonstreeren wat hij hem duidelijk wil maken, maar zoo min mogelijk langs den directen, niet nader te bepraten weg der melodie, — die zal zijn geschiktheid om zelfstandig te gaan tot hem die zich te goed acht voor *conquêtes*, langzaam maar zeker zien afnemen. — De geschiktheid om te naderen tot iets dat ver van ons ligt en als al het waarachtig-groote niet de eerste schrede doet, wordt door niets zoo bevorderd als door kennis te maken met de wereld der Grieken. — Dat aanstaande dokters en rechtsgeleerden zich als mannen der praktijk hoe langer hoe meer los hiervan zullen voelen, is te voorzien. Zoo er ooit echter een hervorming in deze aangelegenheid tot stand komt op andere dan peuterige grondslagen, moge het deze zijn dat ieder die zich kunst tot levenstaak wil maken, 't zij hij haar actief wil beoefenen, 't zij hij anderen wil voorlichten (en voor de muziek is dit dringender dan voor eenige andere kunst), het kennis-nemen van de Grieksche litteratuur tot zijn opleiding onontbeerlijk achte. Al stelde men zich den zeer matigen eisch het eenvoudig boekje van Xenophon *goed* in zich op te nemen, dan zou hierdoor reeds een onberekenbaar voordeel zijn behaald. Op deze wijze voorgelicht zou het publiek anders tegenover het standhoudende der nieuwe kunst-werken zijn geplaatst, en het zou niet meer een daad van tragischen moed zijn een dergelijk werk aan de openlijkheid prijs te geven. Dat onze kleinmoedigheid, die vreesde dat de heerlijke melodie van het *Canticum* “*O Jesu ego ame te*” haar hoogtepunt reeds had bereikt, terwijl de tekst nog verder streefde (ons zelfverwijt hoeft niet groot te zijn als we bedenken hoe men heden ten dage ganschelijk de kunst heeft verleerd een melodie behoorlijk ten einde te voeren, en zelfs Strauss in zijn *Zarathustra* ons de banale wendingen, die we huiverend voelen aankomen, niet heeft bespaard), zoo volkomen werd beschaamd, daarvoor zijn we mede grooten dank schuldig aan de voordracht van Mevr. Noordewier. — Zooveel gloed te kunnen geven en toch de reserve te bewaren die ons verhinderen moet het eindige ervan te voelen, is een eigenschap die we althans niet in die mate in het bezit wisten van deze zangeres. De gewone termen van bewondering hebben in onze muziek-wereld al te zeer hun kracht verloren, om nu te kunnen worden gebezigd: maar wie zich te recht geen uitvoering der *Mattheus-Passion* of van 't *Requiem* van Brahms kan denken zonder medewerking van Mevr. Noordewier, zoo hij van haar niet deze liederen van Diepenbrock heeft gehoord, waarin de heer Tierie haar op zoo voortreffelijk-gesoigneerde wijze begeleidde, make hij zich geen illusies deze zangeres te hebben leeren kennen in de volheid van haar kunnen. — Op de Maatschappij, die zich ten doel stelde de Toonkunst te bevorderen, zonder het grandiose van een dergelijk voornemen door eenige beperking te verminderen, rust de verplichting deze twee kunstenaars gelegenheid te geven zich te doen hooren voor hen, die zich, ondanks zekere geborneerdheid niet ten onrechte, beschouwen als de élite van het Amsterdamsen publiek. Behalve om de vele verplichtingen die de Amsterdamsche Afdeeling aan Mevr. Noordewier heeft, zou het ook om het altijd gevaarlijk alleen-heerscherschap der twee mannen Messchaert en Röntgen eens te verbreken, gewenscht zijn voor een der liederen-avonden der kamermuziek-soirées zich de medewerking te verschaffen van Mevr. Noordewier en den heer Tierie.

6 okt 1905 De uitgever A.A. Noske te Middelburg laat de volgende werken van Diepenbrock in druk verschijnen: de *Hymne voor viool en piano* (RC 44) en de liederen *De klare dag* (RC 4), *Avondzang* (RC 13), *Ik ben in eenzaamheid niet meer alleen* (RC 41), *Zij sluimert* (RC 51), *Kann ich im Busen heisse Wünsche trage* (RC 55), *Die Liebende schreibt* (RC 20), *Hinüber wall' ich* (RC 37), *Lied der Spinnerin* (RC 42), *Es war ein alter König* (RC 25), *Clair de lune* (RC 43), *Écoutez la chanson bien douce* (RC 40).

Weekblad voor Muziek (H.N. [= Hugo Nolthenius]), 14 oktober 1905:

Een groote, gewichtige gebeurtenis. — Niet met een stuk of wat nieuwe werken, en dan wellicht nog van een gehalte dat wel lofwaardig is, maar ons toch niet bijzonder warm maakt, neen, met *veertig* gewrochten van den muzikalen geest komt... wie? — Ja, dat spreekt van zelf, — komt Noske, de welbekende uitgever te Middelburg, ons overstelpen. — Zie hier de titels in vogelvlucht opgeschreven: *Hymne voor viool en piano* van A. Diepenbrock en een aantal liederen van dien meester op teksten van Van Eeden, Perk, Van Deyssel, C. von Günderode, Goethe, Novalis, Brentano, Heine, Verlaine; klavierstukken (vierhandig en tweehandig) en liederen van Cornelia van Oosterzee; liederen van Carl Smulders; *Oud-Nederlandsche Volksliederen* voor een zangstem met klavier van Julius Röntgen; fragmenten voor klavier bewerkt uit Van Anrooy's *Das kalte Herz*; verder liederen van Sem Dresden en Georg Stern. — Das sind nur die Namen;/ Nun lernt sie singen! Even heb ik alles doorgevoegen en heb ik in allerijl toch duidelijk gezien, dat de qualiteit bij de quantiteit niet achterstaat. — In de uitstekend verzorgde uitgave van een en ander straalt degelijkheid, scheppingslust en talent, en heel speciaal is uit het werk van Diepenbrock een stroom van verheven schoonheid over het land gegaan, die naar ik innig wensch ook ver over de grenzen het menschenhart moge verheugen, waartoe hij zoo ten volle in staat is. Ik stel mij voor alle werken spoedig te bespreken, en, dit eens tot mijn eigen genot in de eerste plaats, in elk nummer een der werken van Diepenbrock aan een afzonderlijke bespreking ten grondslag te leggen.

Nieuwe Rotterdamsche Courant ([W.N.F. Sibmacher Zijnen]), 6 december 1905:

Nu we hier nog onder den indruk zijn van de uitvoeringen van Diepenbrock's *Te Deum*, onder de uitnemende leiding van Verhey, door den componist zelf geprezen, is het oogenblik uitermate geschikt om melding te maken van de *liederen* van Diepenbrock, die, dank zij de zorgen van de heer Noske, onlangs het licht zagen. 't Zijn er niet minder dan elf, gecomponeerd tusschen de jaren 1884 en 1902, en daarvan hebben wij er eenige reeds in de concertzaal hooren zingen: hoe gelukkig zijn we nu in het bezit! — Deze zangen verdienen rustig en bij herhaling beschouwd en gehoord te worden, opdat men ze in hun volle, rijke beteekenis waardeeren zal. Dan ziet men eerst recht goed in, hoe Diepenbrock, naar Hol's zoo juiste opmerking, tot het innerlijk sentiment, tot de latente muziek van het gedicht doordrong en hieraan vasten, muzikalen vorm gaf. Dan begrijpen we dat de componist zelf in zeer nauwe betrekking tot den dichter moet staan, om zoó innig zijn denken en voelen in zang met klavierstem te doen leven. Want zelden of nooit gaf hij muziek bij de woorden van het gedicht, maar altijd deed hij haar leiden door, voortkomen uit, steun en verklaring en verdieping geven aan de melodie der taal. — Dicht onzer eigen poëten: Jacques Perk, Van Deyssel, Van Eeden; dicht van Goethe en Heine, Novalis en Brentano; poëzie van Paul Verlaine. — Sommige, misschien de meeste, zijn in 't openbaar al eens voorgedragen, zeide ik. Mevrouw Noordewier heeft vroeger de haar opgedragen liederen geïntroduceerd, en in dit jaar en dit seizoen kwamen mevrouw Lütkeermann en mevrouw De Haan-Manifarges op haar beider liederenavonden, ook de heer Zalsman, met de voordracht van Diepenbrock's liederen ons verblijden. Van laatstgenoemden zanger hoorden we Heine's ballade *Es war ein alter König*; van mevrouw Lütkeermann Van Deyssel's sonnet *Ik ben in eenzaamheid niet meer alleen* en Verlaine's *Clair de lune*, dat, nu we de compositie vóór ons hebben, te meer bewonderen voor het in-dringen in geest en stemming der poëzie opwekt. [...] Er zijn nog twee liederen, voor alt en voor mezzo-sopraan, te noemen: *Kann ich im Busen heisse Wünsche tragen* (Car. v. Günderode), voor mevrouw De Haan-Manifarges gecomponeerd; en Verlaine's *Écoutez la chanson bien douce*, aan mejuffrouw Cato Loman opgedragen. Doch we willen nog eens, in de algemeenheid dezer aankondiging blijvend, dat woord "geestdrift" herhalen, en duidelijk zeggen hoe de liederen — gelijk het *Te Deum* dat nog naklinkt hier in onze stad — bezielde zijn door innerlijken gloed, gelijk ze ontstonden uit 'n meesterlijk beheerschen van den muzikalen vorm. — Dankbaar moeten we zijn dat Diepenbrock's zangen, door deze uitgaaf, nu in hun zeer bijzondere waarde en al hun schoonheid kunnen gekend worden; gekend in steeds zich verwijdende kringen van

zingenden die tot zijn melodieën worden aangetrokken; gekend door de velen die in zijn Kunstwerk vonden en zoeken zeer zuivere muzikaal-literaire, literair-muzikale sensaties, – de vreugde van exquis genot.

Het Jaarboekje van Jos. Alb. Alberdingk Thijm (Ant. Averkamp), jrg.55 (1906):

Aan den wakkeren Middelburgschen uitgever A.A. Noske hebben wij het te danken, dat er in het jaar 1905 een reeks werken verscheen van A. Diepenbrock, waarvan het een al belangrijker is dan het andere. — Er zijn er bij wier ontstaan reeds uit de jaren 1884 en '85 dagteekent; het jongste is uit het jaar 1902. Navolgenswaardig voorbeeld inderdaad voor enkele onzer componisten, die maar steeds dadelijk gereed staan om met hun werk, “die Tinte noch nass”, naar den uitgever te gaan. — Met uitzondering van *Hymne*, dat gecomponeerd is voor viool-solo en orkest, maar dat thans voor mij ligt in een bewerking voor viool en piano, zijn alle compositiën, voor één zangstem met klavierbegeleiding, zooals er bescheidenlijk op het titelblad staat, hoewel die begeleiding een zelfstandigheid en een symphonischen rijkdom eigen is, die haar verre verheft boven het begrip, dat men gewoonlijk aan het woord begeleiding toekent. [...] Het besluit van deze kostbare verzameling van zangen wordt gevormd door *Deux mélodies* op teksten van Paul Verlaine *Clair de lune* en *Écoutez la chanson bien douce*. — Het is inderdaad opvallend hoe prachtig Diepenbrock de teedere poëzie van Verlaine, zozeer afwijkende van het germaansche type der nederlandsche en duitsche dichters, heeft weten te vatten. Ik zou niet weten welke componist op dit oogenblik in Frankrijk Verlaine's verzen in gelijken geest zou kunnen verklanken. De meeste fransche toondichters zouden waarschijnlijk een paar dreunerig frivole melodieën weten te vinden, van min of meer twijfelachtig allooi. Maar zeker is het, dat de gevoelvolle wijzen van Diepenbrock, gepaard aan zijne ranke en doorzichtige, en daarbij steeds interessante begeleidingen en zijn voortreffelijke declamatie – iets waarin de Franschen meestal te kort schieten – al die charme van fransche woorden recht doen wedervaren. — In al deze compositiën van Diepenbrock voelt men den polsslag van ons tegenwoordig artistiek leven. In spiritueel opzicht zijn zij, door geestverwantschap met de dichters, saamgeklonken aan hunne ideeën en in technisch opzicht zijn zij van onuitputtelijken rijkdom van harmonie, polyphonie en verscheidenheid in begeleiding.

De Nederlandsche Spectator (J.J.R.), 5 oktober 1907:

“Er is geen Hollandsche muziek”. Niemand anders dan Diepenbrock, die het zelf eens, sprekend over de tegenwoordige Hollandsche muziek, gezegd heeft. Zoo opgevat, dat wij Hollanders geen specifiek nationale muziek hebben, is het zeer zeker volkomen waar; in zooverre dat ze wel in het klein, in eenige volksliedjes te vinden is, maar zich daarboven nooit zelfstandig heeft ontwikkeld. Welke oorzaken er voor gezocht moeten worden, dat de Hollander, die voor zijn compositorischen arbeid in vroeger eeuwen toch terecht zoo geroemd werd, om maar eens een tijd aan te nemen, na Sweelinck plotseling de zelfstandige ontwikkeling naar hooger sfeeren van nationale muziek heeft afgebroken, om in veel later tijd medegesleept te worden door de kunst van andere volken, aan wier invloed hij zich nog altijd niet heeft kunnen onttrekken? Zijn er klimatologische oorzaken voor te vinden? Is het 't internationalisme der Hollanders, gepaard aan een sterk ontwikkeld kritisch vermogen, dat hen zoo gemakkelijk het goede van buitenlandsch werk en tot zelfs den kunstgeest heeft doen importeeren, waarbij ze het niet wagen een eigen stem te doen hooren, omdat deze door gebrek aan een nationalen ontwikkelingsgang – wat voor de hand ligt – zich niet meten kan met de door een lange cultuur hoog ontwikkelde eigenheid van andere volken? — Hoe het ook zij, het “Non cantat Frisia” van Tacitus is ook tegenwoordig op Holland toepasselijk in dien zin dat de Hollanders geen eigen specifiek Hollandsche muziek produceeren. — En wanneer er dan toch Hollandsche componisten bestaan en wanneer de kritiek van dezen beweert, dat hun werk gerust eene vergelijking met werk van buitenlanders kan doorstaan, dan dienen hierbij altijd twee dingen in het oog gehouden te worden. In de

eerste plaats, dat er daarbij dan nooit sprake is van een eigen soort Hollandsche muziek. Maar in de tweede plaats – en dit moet voor de betreffende Hollandsche componisten wel op den duur bedroevend gevoeld worden – dat hun werk in zekeren zin steeds op den trap van navolging blijft staan. — Men zou zich kunnen voorstellen, dat iemand zich in den geest van een ander volk zoo ingeleefd en ingeburgerd had, dat hij, mits hij een groote persoonlijkheid is, het kon brengen tot leider van een kunstperiode. Zoover brengen de Hollandsche componisten van tegenwoordig het echter niet. Daarvoor, zou ik zeggen, zijn ze te cosmopolitisch van aanleg. Hun werk blijft – en dit zij zonder eenige minachting gezegd – uitstekend en degelijk navolgerswerk. — Goed en degelijk werk, getuigend van veel muzikaal gevoel, van geduchte muzikale opleiding; dat is het in doorsnede zeker. Maar de mate van nationale persoonlijkheid, die maken kan, dat er een eigen Hollandsche stem gehoord wordt, die is niet aanwezig. — Al het hierboven gezegde geldt nu ook voor deze *Liederen van Alph. Diepenbrock*, een serie van elf liederen tusschen 1884 en 1902 gecomponeerd en uitgegeven bij A.A. Noske, Middelburg, en Breitkopf und Härtel, Leipzig. Ze zijn stuk voor stuk interessant en zullen op een concert een zeer goed figuur maken. In verband met het bovenstaande is het nu wel opmerkenswaardig hoe uitstekend de componist in een Fransch gedicht, den Franschen muzikalen toon weet te treffen (men vergelijkte bijv. de typisch Fransche klank in het: *Écoutez la chanson bien douce* van Paul Verlaine), en in het Duitsche den Duitschen toon. — En wat ten slotte de Hollandsche gedichten betreft – vier van de serie liederen zijn op gedichten van Van Eeden, Van Deyssel en Jacques Perk getoonzet – één ding is den componist daarbij zeker wel gelukt: muziek te vinden waaraan het voor muzikale doeleinden lang niet gewillige Hollandsche woord zich goed aanpast. Overigens draagt ook de muziek op deze Hollandsche gedichten een overwegend Duitsch karakter, en loopt niet alleen in de in 1884 en 1885 gecomponeerde, maar ook in de andere, in het klankspoor van Wagner en Brahms. Vergelijk bijvoorbeeld het in 1900 getoonzette: *Zij sluimert* uit Jacques Perk's *Mathilde*. — Een diepgevoelend kunstenaar is hij die, zooals in dit laatste lied, zoo de aandoeningen der woordkunst in toonen kan omzetten. Dat hij zich hierbij bedient van de traditie van zoo groote voorgangers behoeft niet verwerpelijk genoemd te worden. Wij kunnen niet allen sterren van de eerste grootte zijn. Dat wij Hollanders het op het gebied der muzikale compositie niet zijn, moeten wij in geen geval uit het oog verliezen. En dat de grootste onder ons het zich ten volle bewust is, bewijst Diepenbrock's uitlating aan het begin van dit opstel aangehaald.

Weekblad voor Muziek (H.N. [= Hugo Nolthenius]), 7 december 1907:

Al te lang liet ik mijn lezers wachten op een voortzetting der bespreking van Diepenbrock's bij A.A. Noske te Middelburg uitgegeven werken. Dat geheel naar mijn zin te doen, dat te doen, zooals het dit soort van werk toekomt, mijn indrukken ook in onderdeelen mee te delen, is mij ook heden niet vergund; maar ik wil althans den schijn van mij afwerpen, alsof ik ze geen verdere belangstelling waardig acht. Het volkomen tegendeel is waar. Wat ge van dezen auteur onder de oogen of ooren krijgt, het brengt u plots in een andere sfeer, in minder dan tijd zijt ge aan alle banaliteit in uw omgeving kortweg ontrukkt, naar de regionen waar zijn voorname geest huist wordt ge opgeheven, los zijt ge van aardischen druk of aantrekkingskracht, en dat stemt u gelukkig voor 't oogenblik en dankbaar in een herinnering, die niet gauw vervliegt; immers de indrukken zijn diep, de loutering die ge ondergaat is grondig. Eén nadeel is er: ge ontgroeit min of meer, ja, eigenlijk heel sterk aan de gewoone; ge wordt moeilijk tegenover het gewone; ge zoudt u er het liefst voor goed aan onttrekken. Wat nood echter? Uw hoogere aspiraties, de verruiming van uw blik, het nieuwe uitzicht naar een eindelooze heerlijkheid, ze zullen U over de “petites misères de la vie”, hoe onaangenaam ook, heen helpen. [...] Diepenbrock's kunst vindt ongetwijfeld zijn oorsprong in het vocale beginsel. Het dichterwoord – de dichterlijke gedachte – hetzij uit eigen, hetzij dat van een ander, heeft de kiem in eigen ziel en de vrucht die daarvan rijpt, moet aan het licht komen. Een wijsgeerig dichterlijke natuur doet een componist geheel natuurlijk niet dan voor schoone woorden, voor schoone gedachten gevoelen. Aan het woord, als in extase gedeclameerd, ontgroeien dan als van zelf de melodieën, die gedragen worden door mooie begeleiding, eigenlijk op zichzelf al weer een samengaan van verschillende melodieën; rhythmisch bovendien de gedachte steunend en

verrijkend. Het is eenig zooals bij Diepenbrock voorbijgaande indrukken, die de text maakt, altijd binnen de perken hun reflex vinden, want de stroom van het geheel wordt er nergens en nooit door belemmerd. — In het licht daarvan raad ik nu sterk de kennismaking aan van: *Es war ein alter König*, voor baryton of alt met piano, een ballade van opvallende concinnitas; 2e van *Zij sluimert* (uit *Mathilde, een Sonettenkrans* door Jacques Perk) voor tenoor met klavierbegeleiding (ook met orkest – nog manuscript), 3e twee Sonetten: a. *Kann ich im Busen heisse Wünsche tragen?* voor alt met klavier, b. *Die Liebende schreibt* voor sopraan met klavier, 4e a. *Hinüber wall' ich* (uit Novalis' Hymnen an die Nacht) en b. *Lied der Spinnerin* (uit “Chronika eines fahrenden Schülers” von Clemens Brentano) beide voor sopraan met klavier, en 5e *Deux mélodies* pour soprano avec accompagnement de piano (Poésies de Paul Verlaine), a. *Clair de lune*, b. *Écoutez la chanson bien douce*.

23 nov 1909 Eerste uitvoering van *Mandoline* (RC 99) en *Puisque l'aube grandit* (RC 97) door Julie Hekking en Evert Cornelis in de Kleine Zaal van het Concertgebouw. Voorts worden uitgevoerd *Écoutez la chanson bien douce* en liederen van Fauré, Chausson, Duparc, Franck, Debussy, Chabrier, Bruneau en een aantal volksliederen. De drie liederen van Diepenbrock vormen het laatste nummer voor de pauze.

Algemeen Handelsblad (S.Z. [= W.N.F. Sibmacher Zijnen]), 24 november 1909:

O, ware ik dichter, vlug improviseerend dichter, gelijk die bestonden in de historie der in liefde bloeiende Kamers van rhetorica of in levensbeschrijvingen van Da Costa of Willem de Clercq of Laurillard, die in fraaie reeksen rijmende verzen op slag zeggen konden, wat hun uit 't hart, althans van de tong moest – ik zou al de woorden bezigen die me nu invallen, Fransch gekleurde (want we hadden 'n avond vol Fransche liederen!) delicaat en charmant, languissant en puur, apart, subtiel en mysterieus, harmonieus, exquis, populair, rose, extast... Die zouden, in gelid gezet, 'n eleganten aanval moeten doen op mevrouw Julie Hekking, om haar te bewegen toch vooral niet mooie zinnnetjes te verlangen in ruil voor haar urenleng bekoren met de gratie harer verschijning, de expressie harer weemoedsoogen, de suggestieve kracht van haar breeden lach, en met haar zangtoon, zoo levend, zoo diep en week soms, en zoo ver... Haar eigen, allereigenste zangvoordracht, in de schoonste poëzieën, waar geen klank, geen klankkleurtje van te loor ging voor onze brave Hollandsche ooren. — Namen van dichters kan ik u noemen: Paul Verlaine, Leconte de Lisle, Baudelaire, Reboul, Rostand, Catulle Mendès. Namen van toondichters met hen: Fauré, Diepenbrock, Chausson, Duparc, Franck, Debussy, Chabrier, Bruneau... Maar wat 't interessantst of 't innigst, 't onbeduidendst of wonderbaarlijkst van inspiratie en vinding ons scheen, en wat mevrouw Hekking, die een artieste is van echt bloed en onbesmet Fransch karakter, 't zorgzaamst groeien en bloeien deed, in dezen kunstvol aangelegden tuin; of waar zij minder sterk was in haar beelding, waar 't geestigst – ik kan 't u niet zoo maar omschrijven, noch 'n indruk u ervan geven in de taal, passend bij de verfijnde uitingen van het moderne lied!

De Telegraaf (L. van Gigch Jr.), 1 november 1909:

“Écoutez la chanson bien douce/ Qui ne pleure que pour vous plaire/ Elle est discrète, elle est légère:/ Un frisson d'eau sur de la mousse!” Misschien heeft het wat veel geweend, het lied, dat we allen zoo gaarne hoorden; wellicht hadden we wat meer geest, wat meer levensvreugd, zooals die op het eind van den avond fonkelde, gewenscht. Maar ook zoo hebben we weer al de intieme schoonheid genoten, die *Julie Hekking* ons weet te ont-dekken. — Er zullen er velen geweest zijn, in de goedbezette zaal, die den eigenaard dezer muziek niet kónden voelen, die alléén een gevoel van eentonigheid, van

melodie-armoede over zich kregen. Dat zijn zij, – de meesten! – die vóór alles van de muziek uitgaan; voor wie litteratuur, verzen, rhythm-schoonheid en klank-kleur woorden zijn. Zij, die niet reeds hun stille vreugde hebben aan de poëzie van een Verlaine, Baudelaire, Rostand, Leconte de Lisle, Mendès, zullen nimmer de modern-Fransche liederen kunnen doorvoelen. De diepe eerbied van den componist voor den zuiver poëtischen tekst is het, die het zeer bijzondere van deze muziek vormt. En dan bij voorkeur nog de zeer broze, zacht-melodieuse of gracieus-perverse poëzie. Is het niet opvallend, hoezeer Verlaine de innigste gevoelens heeft getroffen van den modernen Franschen musicus, zóó, dat zij allen zich tot hem aangetrokken gevoelen? [...] Dat toch niet alles in Franschen zin doorvoeld is, bleek vooral uit de *Mandoline*, waarin veel geest, ook in de versieringen, veel, bij dezen componist onverwachte, bevalligheid, maar niet die verfijnde subtiliteit, die ons vooral *Debussy* geeft in dergelijke “Fêtes galantes”. Ook nu was *Debussy* weer de meest interessante persoonlijkheid, degene, die het innigst de decadente schoonheid van Verlaine doorvoelt. En ook de zangeres heeft hierin het mooiste gegeven. [...] Haar voordracht, haar stem, ik schreef er reeds zoo dikwijls over. Maar niet genoeg kan het gezegd worden, dat de eigenlijke, de groote en toch zoo intense indruk van haar zang vóóral berust op het fijn-beschaafde gevoel voor de poëzie, op den eerbied, dien ook zij, mèt de componist, gevoelt voor de uitingen van de groote dichters, die Frankrijk Frankrijk maakten. Stel daarnaast haar intelligentie, [...] èn ook den typischen Parisienne-zin voor humor, en ge begrijpt, waarom zij tot de weinige uitverkorenen behoort, ondanks alle techniek- en andere aanmerkingen, die de Germaansch-opgevoede musicus zou willen maken. Die Germaansche opvoeding! Daaraan zal het ook liggen, dat *Evert Cornelis*, ondanks zijn talenten en goeden wil, toch van deze specifiek-Fransche muziek weinig begrijpt. Daar helpt geen Pleyel aan! De kleurschakeeringen, de rythme-nuances, die een *Debussy*, *Fauré* en – *Chabrier* vorderen, wachtten we vergeefs.

Weekblad voor Muziek (v.N.[ifterik]), 27 november 1909:

Bij alle vereering die we voor het beduidend talent van Mad. Hekking gevoelen – 'n talent, dat haar tot een der meest bizondere verschijningen stempelt, die wij hier bezitten – moeten we erkennen, dat haar kunst voor ons de bepaalde eigenschap mist, die de werking ervan tot 'n weldaad maakt. We geven dit natuurlijk slechts als 'n persoonlijk gevoelen, waartegen ook 't succes, dat haar voordrachten bij 't publiek had, al dadelijk 'n protest is; ook voegen we erbij, dat de hoofdfactor hier vermoedelijk lag in de voor dezen avond gekozen werken. Voor ons waren te vele van deze vervuld van 'n geheime geest van negatie (*Verneinung*), van decadence bijna, en wel werd die indruk voornamelijk verwekt door het muzikale element der voorgedragen liederen. Zelfs in degenen waarvan de tekst toch van dingen spreekt, die men gewoon is tot het menschelijk geluk te rekenen, gelijk b.v. in *la bonne chanson* van *Gabriel Fauré-Verlaine*, voelde men, ondanks de vaak zuivere aesthetische schilderingen, dat drukkende en elders te vaak het beleedigende van een grijns. Ons dunkt, indien de levensuitingen van 'n *Debussy* vooral maatgevend zijn voor de moderne Fransche auteurs, – indien hun muziek een essence geeft van het moreel voelen hunner natie, dat we ons dan hartelijk verheugen mogen, toch maar aan déze zijde der Ardennen thuis te behooren. De “melodies populaires”, als *la Maumarié* en *la veille des noces* maakten het al niet beter; men is hier over 't algemeen weinig gediend met zekere “pointes”: te minder, als deze nog muzikaal gesouligneerd worden. *Diepenbrock's* reine intenties werkten weldadig in deze omgeving; zijn *Mandoline* sloeg in door vriendelijken humor; en waar de tekst naar melancholie neigde, overtoog hij deze als immer met 'n sfeer van idealisme.

16 nov 1913 In het weekblad *De Amsterdammer* wijdt Matthijs Vermeulen een beschouwing aan de uitgave van Diepenbrocks liederen. De tekst luidt:

“Je sais l'art d'évoquer les minutes heureuses” kan Diepenbrock zeggen met Baudelaire. Doch waarmee te beginnen, als men, naar aanleiding van enkele recente uitgaven (A.A. Noske te Middelburg) een overzicht wil geven van eene verzameling meesterwerken, welke allengs en ongemerkt (al te ongemerkt) is aangegroeid? Ik heb geene herinneringen omdat bijna geen der liederen in 't openbaar werd gezongen, ik doorblader den bundel en velen verrukken me, ik wil de laatste niet kiezen wijl de anderen te onbekend en vergeten bleven, ik blader weer langzaam, lees luisterend en voorzichtig, ik houd stil bij een lied van Perk: *Zij sluimert*. — Ach, deze allerzachtste intonaties, geheimzinnige en schuwe wisselingen van het moderne majeur en het verlangende antieke phrygisch; welk een bedachtzame hartstochtelijke cadans in deze overgang, zwijgzaam jegens den slaap! Wat wordt dit sonnet, waarin ik nooit den transuniverseelen toon hoorde van het bedwelmende natuurleven, welken Diepenbrock om de verzen weeft, en stil rustig, met dat teedere, schuchtere insinuante eener langdurige vervoering, welke den meester schijnt vergezeld te hebben? Dit lied lijkt me ten minste geene impressie van 'n oogenblik, het timbre klinkt daarvoor te wijd, te symphonisch, het gevoel te ver reikend in evocaties, welke de diepzinnigheid van Perks gedicht vermenigvuldigen. — Het is melodisch van den aanvang tot het einde; het pure geluid der poëzie ruischt diep na in de golvende accoorden, de vele donker schemerende drie-klanken, welke de woud-rust schaduwen over het gezang der eerste strophe: eene fluisterende incantatie naar de melodie welke opgloort in het tweede quatrain:

... en zij lacht als togen

Er droomen door heur ziel...

waar het eigenaardige geluk zingt, dat immer groeit en stijgt tot den meest verheerlijkten weemoed, een groetende aanbidding, een afscheid, alsof in dat bosch een God sluimert, die door “Geen lied van 't woud...” te wekken is. — Die gloed mag men gelijk stellen met de schoonste bladzijden der muziek van alle tijden en ik betwijfel of die lyriek, welke in haar wezen de hoogste extase en de hoogste innigheid omvat wel ooit geschreven is, zoo gepassioneerd in hare sereniteit, zoo volmaakt van vorm en gedragen van lijn. — Er zijn nu veertien liederen gedrukt, maar hoevelen bleven manuscript? Het zou me echter spijten als deze aantekening eene opsomming werd, zonder 't accent der bewondering. Men voelt reeds eene lichte ontroering denkend aan Baudelaire-verzen als *Recueillement* en hoe zou ik dus moeten schrijven over de huiverende rythmen, waarmee hier de nacht aanzijgt en ons omwikkelen met de befloerste stemming van het gedicht. Er zijn uren, dat zulk vers ons sterker treft en vlugger aanspreekt, Diepenbrock scheidt ons die uren en stemt de ziel tot dat meeklinkend instrument door de betooveringsmacht van zulke voorspelen. Dan valt de stem in met het vers, en ook de onuitgesproken droomen, welke de dichter verzweg, rijzen op over de wijdden der melodie. — Debussy heeft *Recueillement* eveneens gecomponeerd. Zijn uitgangspunt is een gesourdineerd hoornthema: “Tu réclamaïs le soir...”; bij Diepenbrock een paar doffe bastonen en uit de hoogte kristallen bevingen: een laatste lichtval die geleidelijk smelt in de duisternis: “Entends, ma-chère, entends la douce nuit qui marche.” Beide componisten staan evendicht bij het vers en beider verklanking is even mooi als zoodanig. Maar Debussy's introductie illustreert de eerste regels, Diepenbrock geeft onmiddellijk de kern van het gedicht; zijne inleiding schijnt me psychologischer, dramatischer en meer levend. — Men zou nog andere vergelijkingen kunnen maken. Debussy, Wolf, Diepenbrock, sluiten als liederen-componisten aan bij Richard Wagner. Hunne begeleidingen vertolken het mysterieuse tweede plan van de poëzie. Debussy, hoe suggestief ook omlijnend, bleef in zijne Baudelaire-liederen steken bij den stijl en het individualisme van *Tristan*, in zijne andere, hoe bekoorlijk ook, bij het episodische en het pittoreske; Wolf schreef zijne begeleidingen meer rationalistisch en als noodzakelijk steunpunt dan inductief; Diepenbrock vond harmonischer verhoudingen. Een accompagnement is voor hem de spiritueele afglans der

dingen geworden, ontvlammend uit het gedicht, hij gaat uit van de stem, die meestal als een cantus firmus breed-zingend reciteert over de zwevingen der symphonie, de stem, die het uitwendige leven schijnt te verklanken, de illustratie het inwendige, voor zoover men beide scheiden kan. De eene herschept het vers als realiteit, de andere als visionnaire projectie. — Slechts Mahler heeft eene dergelijke groote conceptie even volmaakt verwezenlijkt, doch met dit verschil, dat Mahler zich bijna doorlopend gehouden heeft aan eene serie van teksten, dat Diepenbrock contacten vond met de geheele wereld-literatuur. Daarmee valt waarschijnlijk de onbeperkte veelzijdigheid van stijl te verklaren, welke opvalt, als men de liederen achtereenvolgens naslaat. Verlaine is zelfs anders bewerkt dan Baudelaire. Verlaine, een hedendaagsche François Villon, zwerver en troubadour: *Écoutez la chanson bien douce* met een quasi-geïmproviseerd geestig-klagend melopee *Clair de lune* in gelijke stemming; doch wat ironischer, en uitklinkend in diviene, onuitsprekelijke poëzie. Baudelaire geconcentreerder, even pijnlijker, een beetje vermoeider dan Verlaine; maar beiden rekene men tot dezelfde orde. Een andere harmoniek echter, een ander rythme, andere melodie andere evocaties ontmoet men bij de teksten van Goethe, Brentano, Novalis en wederom eene geheel verschillende psyche ontbloeit aan de teksten van Perk, van Eeden en van Deyssel. Is het ongehoord objectiveeringsvermogen of magische intuïtie, welke dit resultaat geeft? — Men kan den heer A.A. Noske gelukwenschen met deze uitgave, welke ons zelfs stemmen moet tot eene geheel bijzondere waardeering. Afgezien van mevr. Noordewier-Reddingius en de Haan-Manifarges, onvergetelijken, die deze gelukkige minuten gaarne opriepen en dit meesterlijk verstonden, vindt men niemand onder onze landgenooten, die zich door deze muziek geboeid wilde achten. De tenor-liederen zijn het meest verwaarloosd omdat geen tenorzanger zich interesseert voor intieme kunst, omdat we geen tenoren meer hebben of omdat tenoren, verwenden! niet tot de helderziendsten behooren. Wie zal 't in zijn hoofd krijgen om Urlus, als Urlus er zelf niet aan denkt, te roepen voor een concert van Diepenbrock-liederen? Mag men van Kempen het initiatief toedroomen van zulk een ongemakkelijke phantasmagorie: een avond, gewijd aan deze schoonheid? Zonder Noordewiers vereering ware het sonnet van Perk *Zij sluimert*, geschreven voor tenor en dateerend van 1900, nog niet éénmaal gezongen. Zulke bladzijden moest men eeren, men zou ze ook eeren, geloof ik, in elk ander land dan het onze, maar de zangers klampen zich te gaarne vast aan den populaireren sleur, waarvoor ieder partij kiest. In zijn enthousiasme voor de Nederlandsche muziek heeft de heer Noske dit niet gemerkt en daarom zal ik deze zeer gelukkige dwaling een buitengewoon beminnelijke, artistieke, illuministische uitgevers-excentriciteit heeten, felicissimus error, en haar altijd roemen.

17 dec 1916   Uitvoering van *Incantation* (RC 132) en *Écoutez la chanson bien douce* in de Nutszaal te Rotterdam door Marie Versteegh met begeleiding van Louis Schnitzler. Het programma vermeldt verder liederen van Debussy, Duparc, Chanserel, Pierné, Delâge-Prat, Chausson, Zalsman, Landré en Constant van de Wall.

Nieuwe Rotterdamsche Courant ([Willem Landré]), 18 december 1916:

Na de pauze heeft de concertgeefster een nieuw groot lied van Diepenbrock gezongen, *Incantation*, poëzie van André Gide. Poëzie die Diepenbrock tot een indrukwekkend schoon stuk muziek geïnspireerd heeft. De stijl is nog zuiverder, nog helderder, zou men zeggen dan in de toch al zoo meesterlijke liederen die de componist aan dit stuk vooraf heeft doen gaan. Ook hier, evenals bij Debussy, muziek die uit de poëzie afgeluisterd is, muziek en dicht tot een zeldzaam harmonisch geheel saamgesmolten, muziek die bovendien persoonlijk, geen imitatie van de jonge Fransche is, al heeft Diepenbrock natuurlijk de beginselen waaruit al zooveel schoons gekomen is, aanvaard en in zich opgenomen. — Op dit rijk doordachte stuk kunst van onzen

landgenoot heeft Mevr. Versteegh zijn bekende *Écoutez la chanson bien douce* doen volgen. [...] Mevrouw Versteegh, als vertolkster van het Fransche lied, hier reeds meermalen gewaardeerd, scheen ons aanvankelijk wat zenuwachtig, waardoor zij zich niet geheel geven kon; doch gaandeweg wist zij warmte en kleur in de voordracht te brengen en te boeien door haar fraai gevormde stem van jong, blank timbre. Met Louis Schnitzler, in wien Mevr. Versteegh een meesterlijk begeleidende pianist had – hoe treffend was zijn spel door kleur en klankschakeering, door beheersching ook in het zeer zware lied van Diepenbrock – heeft de concertgeefster verdienden bijval gevonden.

24 jan 1917   Uitvoering van *Incantation* en *Écoutez la chanson bien douce* in de Kleine Zaal van het Concertgebouw te Amsterdam door Marie Versteegh met pianobegeleiding van Ant. Tierie. Programma gelijk aan dat van 17 december 1916 te Rotterdam.

De Telegraaf (Matthijs Vermeulen), 25 januari 1917:

Mevr. Marie Versteegh heeft niet willen veranderen na al den raad, dien ik haar 't vorig jaar gaf. Zij bezit nu maar ééne souvereine voortreffelijkheid: haar goede smaak en zij vindt dien waarschijnlijk even veel waard als onberispelijk zingen. Wanneer wij de Fransche liederen [...] even dikwijls gehoord hadden als de duizendmaal afgezaagde repertoire-nummertjes van Schubert, Schumann, Brahms, zou het dilettantisme van mevr. Versteegh onduldbaar zijn, vooral daar het gisteren vergezeld ging van eene onverstoorbare monotonie in de uitdrukking. [...] Zij bracht hier eene noviteit van Alphons Diepenbrock: *Incantation*, op tekst van André Gide, een meesterstuk van lyriek, dat ik dezer dagen, rustiger dan nu, den lezer hoop te beschrijven.

Algemeen Handelsblad (Ks [= Mr H.W.J.M. Keuls]), 25 januari 1917:

Het tweede deel van het programma begon met een nieuw lied van Diepenbrock, *Incantation*, dat tot het allermooiste van zijn werk behoort. De op zichzelf weinig suggestieve woorden van André Gide worden opgenomen en gedragen, worden verdiept en verheerlijkt door een magnifieke muziek, die in weinige tonen en in een enkel ontroerend motief een droom of een visie uitdrukt. *Écoutez la chanson bien douce* (eveneens van Diepenbrock), dat daarna gezongen werd, is veel zwakker, en schijnt in vergelijking met het prachtige *Incantation* wel zonder inspiratie geschreven; ook voor Diepenbrock is de muse grillig. [...] Tierie accompaneerde en ik heb hem vooral in het nieuwe lied van Diepenbrock gewaardeerd. Voor de moderne Fransche muziek is zijn toucher mij niet licht en vibreerend genoeg.

De Tijd (Theo v.d. B.[ijl]), 25 januari 1917:

Hoe snel kunnen de gewoonten veranderen; zou het vóór eenige jaren denkbaar geweest zijn, dat men een liederavond gaf, zonder Duitschen tekst? En heden was dit het geval; we hoorden Fransch (Duparc, Chausson, Pierné, Debussy, Chansarel, Moussorgsky en Diepenbrock). [...] Hoe goed de bedoeling is van de zangeres, de artistieke uitkomst bij het uitvoeren dezer fijne liedkunst is – uitgenomen enkele gelukkige zinnen – zeer gering, zoodat het allermeeeste mij geheel voorbijgegaan is zonder meer. Zoo kon ik in *Incantation*, van Diepenbrock, de teer-zangerige stemmingen slechts vermoeden (Tierie had hier goede momenten), doch geestelijk-concreet werd geen enkel lied voor mij; ook niet de vele andere en bekende nummers op het program.

Het Nieuws van den Dag (Ulfert Schults), 25 januari 1917:

Het tweede deel van het programma bracht ons een nieuwe compositie van Alphons Diepenbrock *Incantation*. Stemningsvol aangevangen “Mets ta main dans ma main”, bewerkt in den geest van Debussy (en van Diepenbrock zeer zeker geen materialistische imitatie), blijft in 't verloop van het gedicht de muzikale illustratie niet evenwichtig met het begin. Het tusschenspel (vóór: “Ne me regarde pas”) lijkt veel te lang en wat daarna volgt is weinig interessant, het slot zeer gewoon en vrij zwak. Dan is er meer natuur en vaste lijn in het eenvoudiger en oudere *Écoutez la chanson bien douce* van denzelfden componist, dit kon 't althans tegenover het voorgaande beter doen.

Nieuwe Rotterdamse Courant ([S.A.M. Bottenheim]), 25 januari 1917:

Na de pauze waren er eenige noviteiten van landgenooten, werkjes, die allen stellig niet minder waardeering verdienen en ook deelachtig geworden zijn dan het voorafgegane. Ook in deze heeft het fijne intuïtieve gevoel der zangeres niet teleurgesteld. *Incantation* van Alphons Diepenbrock op een amoureuze tekst van André Gide, belooft in den aanvang zeer veel schoons. Later vervlakt de stemming eenigszins, hetgeen de aandacht natuurlijk verbreken doet. Als éénheid is ons de verklanking van Verlaine's *Écoutez la chanson bien douce* liever.

Caecilia (v.M. [= S. van Milligen]), februari 1917:

Interessant was een nieuw lied: *Incantation* van Diepenbrock. Hoewel ik van hem wel sterker zangen ken (ook het daarop volgende: *Écoutez la chanson bien douce* trekt mij meer aan) is deze nieuwe schepping toch belangrijk en stemmend. De componist beweegt zich hierin in de Fransche lijn, zonder dat men den indruk van geweldigheid krijgt, wat bij anderen zoo dikwijls het geval is.

3 jan 1919   Uitvoering van *Écoutez la chanson* en *Recueillement* (RC 79) op een “Nationale Liederavond” in Diligentia te 's-Gravenhage door Tilly Koenen en Hans Goemans.

Het Vaderland (A.d.W.[al]), 4 januari 1919:

Voor al onze liedercomponisten toonen, om een bekend citaat te varieeren, waarin een klein land zoo niet groot, dan toch in de toonkunst van goed tot heel goed kan wezen. — Tilly Koenen heeft het ons gisterenavond weer eens herinnerd. — Er was althans veel moois in alles, wat zij ons voorzette van componisten, die op dit oogenblik binnen onze landsgrenzen wonen (een nationale liederavond genoemd). — Van de vier series heeft me de voorlaatste het meest aangesproken (het waren toevallig Fransche teksten). Niet zoozeer Diepenbrock's *Recueillement*, dat lang niet de eenheid en zwoel-luxueus-mondaine stemming en het mysterieuse slot van het gelijknamige lied van Debussy heeft. Maar vooral de andere Diepenbrock, het zachtzinnige en aandachtig-contemplatieve lied *Écoutez la chanson bien douce* (Verlaine) is van voornamen smaak en lichten toets.